

POSTĘPOWANIE KARNE

Kazusy z rozwiązaniami

redakcja naukowa
Katarzyna Dudka, Hanna Paluszkiewicz
Magdalena Błaszyk, Katarzyna Dudka
Magdalena Mościcka-Podstawka, Hanna Paluszkiewicz
Rafał Skowron, Olaf Włodkowski

SERIA AKADEMICKA

 Wolters Kluwer

Przeczytaj fragment

Kazus 11

W dniu 1.01.2017 r. w M. Oktawian Wontrupka vel Wontroba sprawował opiekę nad swoją 2,5-letnią córką Dżesiką, na co dzień zamieszkałą z matką, a jego była narzeczoną, Oliwią Abracham. Oboje wykonują władzę rodzicielską nad córką. Znajdujący się pod znacznym wpływem alkoholu po zabawie sylwestrowej Oktawian Wontrupka vel Wontroba nie zapewnił Dżesice właściwej opieki, w konsekwencji czego dziewczynka wspięła się na parapet i po otwarciu nieprawidłowo zabezpieczonego okna wypadła na zewnątrz z wysokości parteru, doznając złamania przedramienia ręki lewej, stłuczenia lewego biodra oraz wstrząśnienia mózgu.

Dnia 2.01.2017 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w M. wszczął postępowanie w sprawie nieumyślnego narażenia Dżesiki Abracham na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, tj. o czyn z art. 160 § 2 k.k. w zw. z art. 160 § 3 k.k. Jednocześnie prokurator poinformował Oliwię Abracham jako przedstawicielkę ustawową małoletniej pokrzywdzonej o wszczęciu dochodzenia w tej sprawie.

Proszę ocenić, czy Oliwia Abracham może wykonywać w przedmiotowym postępowaniu prawa pokrzywdzonego. Co prokurator powinien zrobić, aby zapewnić pokrzywdzonej należyłą reprezentację?

Główny problem rysujący się na tle przedstawionego stanu faktycznego odnosi się do kwestii, kto może reprezentować w procesie karnym dziecko pokrzywdzone czynem jednego z rodziców? Czy prawa małoletniego pokrzywdzonego w takim przypadku może wykonywać drugi rodzic? I wreszcie: czy reguły odnoszące się do reprezentacji pokrzywdzonego dziecka są takie same zarówno w fazie *in rem*, jak i w fazie *in personam* postępowania przygotowawczego?

Zgodnie z art. 51 § 2 k.p.k. prawa małoletniego pokrzywdzonego wykonują przedstawiciele ustawowi lub osoba, pod której stałą pieczęć małoletni się znajduje (por. uchwałę SN (7) z 17.12.1970 r., VI KZP 43/68, OSNKW 1971/7–8, poz. 101). Zasady reprezentacji dziecka przez przedstawiciela ustawowego regulują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Artykuł 98 § 1 k.r.o. stanowi, że przedstawicielami ustawowymi dziecka są jego rodzice i jeśli oboje sprawują władzę rodzicielską, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy małoletniego. Rodzice nie mogą jednak wykonywać praw dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską, to jest żadne z nich nie może reprezentować dziecka, przy czynnościach prawnych między dziećmi pozostającymi pod ich władzą rodzicielską, a także przy czynnościach prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania (art. 98 § 2 k.r.o.). Jedną z sytuacji, w których rodzice nie są uprawnieni do reprezentowania dziecka, dotyczy popełnienia przez nich przestępstwa, w wyniku którego dziecko stało się pokrzywdzonym. Z mocy art. 99 k.r.o. w takiej sytuacji do reprezentacji dziecka i wykonywania jego praw w postępowaniu karnym uprawniony jest kurator ustanowiony tymczasowo przez sąd opiekuńczy. Może on skutecznie złożyć wnioski o ściganie i dokonywać wszystkich innych czynności, do których uprawniony jest pokrzywdzony (zob.: uchwałę SN (7) z 30.09.2010 r., I KZP 10/10, BPK 2010/4; wyrok SN z 1.12.2010 r., III KK 315/09, LEX nr 686665). Jak wskazuje się w judykaturze: „kurator ustanowiony na podstawie art. 99 k.r.o. jest z mocy ustawy reprezentantem małoletniego, którego interesy mogą być w danej sprawie sprzeczne z interesami rodziców lub któregośkolwiek z rodziców. W takiej sytuacji działa on jako przedstawiciel ustawowy małoletniego i tym samym wyłącza w stosunku do małoletniego wynikające z władzy rodzicielskiej rodziców uprawnienie określone w art. 98 § 1 k.r.o.” Na podstawie art. 98 § 3 k.r.o. kurator ustanowiony w postępowaniu prowadzonym przed sądem reprezentuje dziecko, dokonując czynności procesowych w imieniu i ze skutkiem dla reprezentowanego (wyrok SA w Katowicach z 7.08.2014 r., II AKa 246/14, Biul. SAKa 2014/4, poz. 1–2).

Podobna sytuacja ma miejsce, gdy oskarżonym o popełnienie przestępstwa na szkodę dziecka jest jedno z rodziców. Drugi rodzic nie może wówczas wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, działając w charakterze przedstawiciela ustawowego (uchwała SN (7) z 30.09.2010 r., I KZP 10/10, OSNKW 2010/10, poz. 84, z glosami aprobującymi M. Manikowskiej, GSP 2011/1, s. 139–146 oraz S. Durczak-Żochowskiej, GSP 2011/4, s. 93–106; zob. także: P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–296*, red. P. Hofmański, Warszawa 2011, s. 393; A.Z. Krawiec, *Kurator jako podmiot reprezentujący małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym*, Prok. i Pr. 2013/11, s. 118–132; por. również wyrok TK z 21.01.2014 r., SK 5/12, OTK-A 2014/1, poz. 2).

Przytoczona powyżej uchwała Sądu Najwyższego z 30.09.2010 r. odnosi się do sytuacji, gdy będący sprawcą przestępstwa rodzic w procesie karnym ma status strony biernej. Pozostaje jednak udzielić odpowiedzi na pytanie, czy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym w fazie *in rem* jedno z rodziców ma prawo reprezentować pokrzywdzone dziecko w sytuacji, w której oczywiste jest, że sprawcą przestępstwa jest drugie z rodziców, tak jak w przypadku Oktawiana Wontrupki vel Wontroby. Dopuszczenie do reprezentacji dziecka przez matkę w razie, gdy tożsamość ojca jako sprawcy przestępstwa jest znana, tworzyłoby fikcję ochrony praw małoletniego pokrzywdzonego, ponieważ istniałoby ryzyko, że matka będzie „faworyzować” interesy ojca z powodu uczuć, jakie do niego żywi, np. odmawiając złożenia wniosku o ściganie albo składając oświadczenie o jego cofnięciu, kosztem interesów dziecka (por. wyrok TK z 21.01.2014 r., SK 5/12, OTK-A 2014/1, poz. 2).

Zdaniem Sądu Najwyższego, które należy w pełni zaaprobować, „stosowanie zakazu reprezentacji małoletniego pokrzywdzonego przez jego rodzica jest uzasadnione nie tylko w tych postępowaniach karnych, w których drugi rodzic jest oskarżonym, ale także na etapie *in rem*, w którym drugi rodzic jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa na szkodę małoletnich dzieci, ale jeszcze nie przedstawiono mu zarzutów. Nieuwzględnienie przy wykładni art. 51 § 2 k.p.k. odesłania systemowego do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wręcz

uniemożliwiałyby wykonywanie przez małoletnich praw przysługujących pokrzywdzonym. W konsekwencji skoro instytucja przedstawicielstwa ustawowego związana z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, określona w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, znajduje zastosowanie na gruncie procedury karnej, to należy ją także w postępowaniu karnym stosować całościowo, a więc przy odpowiednim zastosowaniu unormowań zawartych w art. 98 § 2 i 3 k.r.o. oraz w art. 99 k.r.o.” (postanowienie SN z 30.09.2015 r., I KZP 8/15, OSNKW 2015/12, poz. 100; por. głosę krytyczną Ł. Juszczyka, CPKiNP 2016/2, s. 191–198).

W przytoczonym stanie faktycznym prokurator powinien wystąpić do sądu rodzinnego o ustanowienie dla małoletniej Dżesiki Abracham kuratora do reprezentowania jej praw we wszczętym postępowaniu przygotowawczym na podstawie art. 99 k.r.o., zaś wszelkie czynności dokonane przez Oliwię Abracham będą w tym postępowaniu bezskuteczne.

(K.D.)

Zamów w student.profinfo.pl →